KADER
ABDOLAH

OP ZOEK NAAR
RAMONA

2021 Prometheus Amsterdam

‘Wat je zoekt, zoekt naar jou.’
Rumi

© 2021 Kader Abdolah
Omslagontwerp Suzan Beijer
Foto omslag plainpicture/Ralf Mohr
Foto auteur Ilja Keizer
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4876 8

Mijn dierbare personage heet Ramona.

Ze is het licht van mijn leven.

Ze kwam eigenlijk om bepaalde kanten van het leven aan mij te laten zien die ik zonder haar niet gezien zou hebben.

Ramona is nu bij mij.

Ze is veilig en gelukkig, dat heeft ze me zojuist zelf verteld.

Ik vertel haar verhaal.

En ik begin met haar vader, hij heet Pieter Rademaker.

Pieter Rademaker is een bekende Amsterdamse schilder.

Hij heeft tijdens zijn lange carrière vele vrouwen geschilderd, zo ook Jannie Oltman. Toen Jannie voor de derde keer naakt model stond voor Pieter, kregen ze een relatie en Jannie raakte zwanger. Pieter was geen man voor een gezinsleven, hij wilde eigenlijk geen kind, maar Ramona werd geboren. En ze werd zowel de vreugde als de pijn van Pieters leven.

Pieter woonde, en woont nog altijd, in Amsterdam-Noord, waar je vanaf achter het Centraal Station met een pont over het IJ naartoe kunt varen.

Vroeger bleef Pieter 's avonds lang in de cafés hangen. Nu kwam hij op tijd thuis om Ramona voor te lezen, maar hoewel Pieter samenwoonde met Jannie, had hij toch nog zijn eigen leven. Jannie was Ramona's moeder, maar ze voelde zich niet als Pieters vrouw. En dat deed haar pijn. Ze had Pieter een paar keer verlaten, had Ramona meegenomen en was naar haar ouders gegaan. Dan was ze moe geworden van alle meisjes die Pieter als model meenam naar zijn atelier. Maar Jannie keerde toch steeds terug, want ze hield nog altijd van hem en wilde niet van Ramona's vader scheiden.

Ramona was een apart kind; toen ze net kon lopen, wankelde ze stiekem als een kat via de tuindeur naar een zandbak, ver weg van hun woning. Ze klom de trap van de glijbaan op en eenmaal boven viel ze ervanaf, diep met haar hoofd in het zand, maar ze huilde niet. Ze kroop de zandbak uit, richting de straat. Een buurvrouw had de hele scène gezien en rende haar achterna. Ze bracht Ramona terug naar huis en zei tegen Pieter: 'God moge je bijstaan. Je dochter zal je

vele gezichten van het leven laten zien. Je zal haar met geen ketting kunnen vastbinden.'

Het was onduidelijk hoe de buurvrouw zo'n profetische uitspraak had kunnen doen, alsof ze in een glazen bol had gekeken en de toekomst van Ramona helder voor zich had gezien.

Nu ze zich kon voortbewegen, wist Ramona ook de weg naar het atelier van Pieter te vinden, dat in hetzelfde pand als hun woning zat. Ze stak haar hoofd tussen de kier van de deur en speelde daar tot ze op de grond in slaap viel. Dan tilde Pieter haar op en legde haar op de bank van zijn atelier.

Zo werd zijn atelier geleidelijk aan de vertrouwde plek van de kleine Ramona; al snel ging ze er elke dag naartoe.

Ramona was vijf jaar oud toen ze begon te stotteren. Als ze iets wilde vertellen duurde het lang, maar Pieter wachtte altijd geduldig. Pieter voelde zich machteloos. Hij ging met Ramona langs bij verschillende logopedisten maar het mocht niet baten, het stotteren werd zelfs erger en het leek alsof het nooit meer goed zou komen.

Een jaar later liep Ramona op een vroege morgen naar het atelier, ze klopte aan en riep: 'Open de deur! Ik spreek!'

Pieter dacht dat er een ander meisje voor de deur stond, hij deed de schuifdeur naar zijn werkruimte open en stond versteld toen hij Ramona zag.

'Wat zei je? Zeg dat nog eens?'

'Open de deur, ik spreek,' herhaalde Ramona in één adem.

Pieter pakte haar van de grond en drukte haar stevig in zijn armen.

Het was rond die tijd dat Ramona opeens verdween.

Pieter klopte aan bij alle huizen in de buurt, hij informeerde bij de Irakese kruidenier en bij iedereen die langsliep, maar niemand had haar gezien.

Radeloos fietste Pieter langs de boerderijen en langs het water, hij riep haar naam overal, maar Ramona was nergens te vinden. Pas laat in de middag kwam ze uit het niets tevoorschijn.

‘Waar was je?’ riep Pieter.

‘Daar!’ zei Ramona.

‘Waar?’

‘Daar,’ zei ze opnieuw, zonder dat Pieter begreep wat ze bedoelde.

Ze liep het atelier binnen, ging op de bank liggen en viel meteen in slaap, alsof ze van een verre reis thuiskwam.

Pieter dacht dat het een eenmalige gebeurtenis was, maar Ramona bleef regelmatig weglopen.

Jannie werkte bij de gemeente Amsterdam. Ze bracht Ramona ’s morgens naar school, Pieter haalde haar ’s middags weer op. Toen Ramona zeven was en Pieter naar de school ging om haar op te halen, bleek dat ze al eerder met haar fiets was vertrokken.

Pieter kamde fietsend de hele wijk uit, maar ze was nergens te bekennen. De vrouw van de Irakese kruidenier had Ramona richting het asielzoekerscentrum zien fietsen. Pieter fietste gehaast naar het voormalige fabrieksgebouw, waar nu een paar honderd asielzoekers gehuisvest waren. Hij zag Ramona’s roze fiets voor de deur van een van de panden liggen en hij stormde het gebouw binnen, waar tientallen geïmproviseerde kamers voor de asielzoekers waren gemaakt. Hij rende van de ene gang naar de andere en riep: ‘Ramona!’

De deur van een van de kamers ging open en een jonge, gesluierde vrouw kwam naar buiten. Ze leek meteen te begrijpen wie Pieter was en wees hem naar binnen.

Ramona zat daar op de grond met een paar Syrische kinderen te spelen.

‘Kom, we gaan naar huis,’ zei Pieter beheerst en hij bedankte de vrouw.

Pieter was bang dat Ramona op een dag op een van die ponten over het IJ zou stappen en naar de andere kant van het water zou gaan, naar het grote Amsterdam, waar hij haar nooit meer zou kunnen terugvinden.

Iedereen in de wijk kende de bekende schilder Pieter Rademaker, de kapiteins van de twee grote ponten al helemaal, en Pieter deelde

een keer terloops zijn angsten met een van hen.

'Het is nog nooit gebeurd dat er een kind zonder ouders op de boot stapt,' zei de kapitein, 'maar toch zullen we het in de gaten houden.'

's Avonds vertelde Pieter aan Jannie dat hij met de kapitein over Ramona gesproken had.

'Pieter, je gaat te ver,' reageerde Jannie. 'Je gedraagt je als overgevoelige kunstenaar, niet als nuchtere vader. Richt jij je maar op je werk, en laat Ramona aan mij over.'

Maar Pieter kreeg gelijk. Op een late vrijdagmiddag na een afspraak in de stad, toen hij met zijn fiets aan zijn hand op de pont stond om naar huis te gaan, keek hij naar de mensen die in een lange rij op de kade stonden om straks op de pont te stappen.

Iets verderop zag hij Ramona, ze stond met haar fiets op een verhoging gebiologeerd naar de pont te kijken. Pieter schrok, maar tegelijkertijd kwam de scène hem voor als een schilderij dat hij nog niet gemaakt had.

De passagiers stapten uit, de wachtende mensen stapten op en de pont vertrok. Ramona keek de pont na, die naar de andere kant van het water voer, waar treinen en auto's reden. Daarna stapte ze op haar fiets en ging terug naar huis.

Pieter volgde haar van een afstandje. Hij bedacht dat dit meisje hem veel pijn kon veroorzaken; hij zou zichzelf tegen haar moeten beschermen. Ramona kon elk moment voor eeuwig verdwijnen, wist hij. Maar hij mocht niet bang zijn, hij trok uiteindelijk zijn conclusie: mijn dochter heet Ramona. Ze is gekomen om een ander gezicht van het leven aan me te laten zien en dan te verdwijnen. Hij nam zijn beslissing: ik ga haar achterna.

Ramona was nu groot geworden, dat wist Pieter, maar hij moest wel de volgende scène onder ogen zien om zich dat te realiseren.

Het was aan het begin van de avond en het werd net donker. Pieter kwam uit de stad naar huis en als gewoonlijk ging hij eerst naar zijn atelier. De deur was niet op slot, de lichten waren aan. Hij dacht dat Jannie misschien binnen was, maar toen hij de deur openschoof, zag hij Ramona naakt op zijn werktafel liggen. Op dezelfde tafel waar in de afgelopen jaren veel meisjes als model hadden gelegen. Pieter begreep niet wat er aan de hand was, totdat een jongen van een jaar of zestien, zeventien halsoverkop zijn broek van de grond pakte en met zijn naakte witte billen naar buiten rende.

Pieter schrok, maar Ramona kwam kalm overeind. Ze trok haar jurk aan, raapte de rest van haar kleren van de grond op, zei Pieter gedag en liep naar buiten.

Ze keek nog één keer om en zei tegen hem: 'Klop de volgende keer aan.'

Pieter deed zijn jas uit en stak een sigaretje op. Tot zijn eigen verbazing dacht hij nu niet aan Ramona, maar aan de jongen die weggevlucht was. Hij deed Pieter aan hemzelf denken toen hij die leeftijd had. Pieter was populair onder de meisjes en hij behandelde ze roekeloos. Hij ging van de ene naar de andere. Later waren vrouwen altijd aanwezig in zijn leven, maar hij had ze allemaal halverwege in de steek gelaten. Eigenlijk had hij hetzelfde met Jannie gedaan, de moeder van Ramona.

Pieter was niet van plan geweest om over Ramona en de jongen aan Jannie te vertellen, maar het hield hem zo bezig dat hij het niet lan-

ger voor zich kon houden. Aan het eind van de avond, toen Ramona in bed lag, vertelde hij het toch. Jannie was niet verbaasd, ze had Ramona al vaker met jongens langs het water zien roken en zoenen. Ze had Ramona gewaarschuwd dat het te vroeg voor haar was om te roken en met jongens om te gaan, maar ze had er niet met Pieter over gepraat; ze zag het als moeder-dochtergesprek. Maar dat Ramona nu naakt op de werktafel van Pieter had gelegen, raakte Jannie toch hard; alsof de scène een oude wond van Jannie opende. Na een stilte zei ze: 'Maar Pieter, van wie denk je dat ze dit heeft? Van jou natuurlijk.' En er ontstond een woordenwisseling tussen hen, die kon Pieter nooit van Jannie winnen.

'Ik ben het zat,' zei Jannie. 'Wanneer krijg je er eens genoeg van? Hoeveel vrouwen heb je nog nodig om de vrouwenanatomie te leren kennen? Wanneer houdt dat neppe artistieke gedrag van jou op?'

'Wat is dit nu weer?' riep Pieter kwaad. 'We hebben het hier over Ramona, niet over mij.'

'De appel valt niet ver van de boom,' riep Jannie, 'en Ramona is toevallig jouw dochter. Inmiddels is ze een puber. Ze voelt de onaangename sfeer in ons huis. Ze ziet dat ik hier lijd. Stop, Pieter, stop met je gedrag. Denk aan ons, en denk in godsnaam ook eens aan Ramona.'

'Hou op, betrek Ramona hier niet bij,' riep Pieter.

'Ramona is er allang bij betrokken. Heb je haar toevallig niet naakt op je tekentafel gezien?' riep Jannie terug. 'Weet je, Pieter? Je verdient eigenlijk geen vrouw, en ook geen dochter. Zie je niet hoe Ramona door je vingers glipt?'

Dit had Jannie niet moeten zeggen: opeens barstte er een oude woede in Pieter los. Hij pakte haar met beide handen bij haar kraag beet, trok haar omhoog van de keukenstoel waar ze op zat en drukte haar met haar rug tegen de muur. Tot hij opeens het gegil van zijn eigen moeder in zijn hoofd hoorde: *Pieter! Laat haar los! Weglopen!*

Pieter liet Jannie los en rende de deur uit.

Buiten merkte Pieter pas dat hij twee van zijn vingers gebroken had door het geweld dat hij had gebruikt toen hij Jannie bij haar kraag van de stoel trok.

Jannie had misschien gelijk. Pieter had haar altijd gekwetst en vernederd, maar tegelijkertijd was Jannie ook iemand die enorme agressie in hem kon oproepen. Ze wist precies wat ze moest zeggen om hem te raken: 'Zo vader, zo dochter. En jij de zoon van die vader.'

En Pieter probeerde altijd op tijd weg te lopen wanneer hij voelde dat de woede in hem oprees.

Die oude woede was in zijn kindertijd in Pieter genesteld. Zijn vader was vroeger uiterst gewelddadig, niet alleen naar Pieter, maar vooral naar Pieters moeder. Hij was verslaafd aan alcohol, kwam elke avond laat thuis, maakte elke avond opnieuw ruzie met zijn vrouw en sloeg haar bont en blauw tot ze om hulp gilde. Pieter stopte als kind zijn hoofd onder de dekens en drukte zijn handen tegen zijn oren om haar smekende woorden niet te horen.

Op de nacht voordat Pieter zijn middelbareschooldiploma zou krijgen, rende hij voor het eerst naar beneden om zijn moeder te helpen. Hij pakte zijn vader bij zijn arm en sloeg hem met een vuistslag in de keuken neer. Pieter tekende al jarenlang steeds dezelfde scène in zijn tekenschrift waarin hij zijn vader met een kaakslag neerhaalde en die man als een lijk op de grond lag.

Nu pakte Pieter zijn rugzak en verliet zijn ouderlijk huis, om er nooit meer terug te keren.

Na de uit de hand gelopen ruzie met Jannie bleef Pieter een week lang met zijn gebroken vingers in het gips in zijn atelier slapen. Op de zevende dag kwam Jannie met een koffer in haar hand zijn atelier binnen.

'Ik ga weg,' zei ze.

Pieter wilde haar omhelzen, haar tegenhouden, maar hij deed het niet, hij kon het niet. Pieter had veel vrouwen in zijn leven gekend, maar hij had nog nooit een vrouw kunnen tegenhouden wanneer ze weg wilde gaan. Zo veel vrouwen, maar hij had er nog nooit een in zijn armen vastgehouden wanneer ze met tranen in haar ogen wilde vertrekken.

‘Als we zo doorgaan, verliezen we ook elkaar. Dat wil ik niet,’ zei Jannie, ‘ik heb met Ramona gepraat, ze wil bij jou blijven.’

Met haar koffer in haar hand kuste ze Pieter op zijn wang en ze vertrok.

Jannie was weg en Ramona woonde voortaan door de week bij haar vader en in de weekenden bij haar moeder in de stad.

Pieter werkte beter dan ooit. Er werden veel exposities van hem in musea georganiseerd, zijn doeken werden steeds duurder en hij werd meer en meer gezien als een van de belangrijkste hedendaagse Amsterdamse kunstschilders. Hij bracht zo veel mogelijk tijd in zijn atelier door en gaf tussendoor les aan de kunstacademies van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

In deze tijd pakte Pieter elke avond zijn fiets om te kijken waar Ramona was. Hij fietste in het donker door de wijk om haar stoned uit de handen van een paar Marokkanen of asielzoekers te halen.

Ramona was vaak zo stoned dat ze zelf niet meer kon fietsen. Pieter zette haar dan achterop en bracht haar thuis.

Pieter verweet het haar niet en werd zelfs niet boos op haar. Hij deed zijn vaderlijke plicht, hij had allang begrepen dat boze of raadgevende woorden niet zouden werken bij haar.

Hij wilde niet op zijn eigen vader lijken, die het huis terroriseerde waarin Pieter altijd in angst woonde. Pieter wilde juist een veilige en vertrouwde omgeving voor zijn dochter creëren. Hij wilde haar vertrouwen winnen met zijn geduld, dat was de enige manier waarop hij haar zowel thuis als op school kon houden. Als het aan Ramona lag, bleef ze tot laat in de middag in bed liggen, maar Pieter maakte haar elke ochtend met moeite wakker en stuurde haar naar school.

Toch spijbelde ze alsnog; de rector van de school waarschuwde Pieter dan meteen.

Dan pakte Pieter zijn fiets weer en fietste door de weilanden, en hij vond haar als gewoonlijk bij de paarden achter het hek langs het water, waar ze stond te roken. Pieter ging naast haar staan, stak een

sigaret op en rookte kalm met haar mee. Daarna fietsten ze samen terug naar de school.

Hij zette haar af bij de poort en fietste zelf terug naar zijn atelier.

Pieter wist dat Ramona anders was, en juist daardoor kwam ze eerder in de gevarenzone dan andere meisjes. Vooral in deze tijd, waarin alles leek te veranderen; alles in het land, in de stad en in het bijzonder in Amsterdam-Noord.

Het stadsdeel stond ooit bekend om zijn avant-gardistische schilders, jonge dichters, schrijvers en muzikanten die er in de goedkope huizen en in de gekraakte oude fabriekspanden woonden, en het waren oorspronkelijk vooral witte Nederlanders, maar tegenwoordig liepen er veel Marokkanen, Turken, Irakezen, Afghanen, Syriërs en Afrikaanse asielzoekers rond in de wijk.

Nu en dan overwoog Pieter om de wijk te verlaten en in een zogenaamd betere buurt te gaan wonen, maar dat beschouwde hij toch als verraad jegens Amsterdam-Noord. De nacht waarin Pieter zijn vader had neergeslagen, had hij zijn toevlucht genomen in een van de kleine gekraakte panden in die wijk. Hij had de avant-gardebeweging in dat pand meegemaakt. Pieter wist dat kleine gekraakte pand later voor weinig geld te kopen, het werd de waardige plek waar hij nu al jaren woonde en werkte en waar Ramona geboren was.

Ramona was wie ze was, Pieter hoefde zich niet telkens te laten verrassen. Jannie mocht zich opwinden wat ze wilde, ze mocht in de telefoon schreeuwen dat Pieter zijn vaderlijke plicht niet vervulde, dat hij te soft was: 'Ze had best op het gymnasium kunnen zitten, maar nu is het zelfs de vraag of ze de mavo wel haalt. Haar docenten klagen dat ze haar boeken nooit bij zich heeft. Ze doet haar huiswerk niet. Waarom let je niet op? Je kunt toch zien dat je dochter geen boeken meeneemt als ze de deur uit gaat?'

Pieter was allang niet meer gevoelig voor zulke woorden. Eén ding wist hij wel: Ramona zou hem naar veel onbekende paden leiden, paden die hij in zijn eentje niet durfde te volgen.

Jannie had gelijk, Ramona raakte haar schoolboeken niet eens

aan, maar tot opluchting van Pieter wist Ramona op een nippertje haar derde jaar te halen.

'Nog een jaar volhouden,' zei Pieter tegen Ramona; hij vermoedde inmiddels wel dat er een bepaald personage in Ramona's verhaal onderweg was.

Midden in het vierde jaar kwam Ramona laat op een avond met een meisje thuis. Ze had een lief gezicht, lang zwart, krullend haar en mooie donkerbruine ogen.

'Ayşe,' stelde ze zich voor en ze gaf Pieter een hand.

'Wat een mooie naam, die betekent vast iets,' zei hij om maar iets te zeggen.

'Ja, het betekent goud,' zei het meisje met een licht accent, 'en het was de naam van de jonge vrouw van de profeet Mohammed.'

'O, weer iets nieuws geleerd,' zei Pieter. Hij was meteen onder de indruk van de zelfverzekerdheid van het meisje.

'Ramona heeft me verteld dat u een schilder bent,' zei ze.

'Ja, ik schilder. En jij bent een klasgenote van Ramona, neem ik aan?'

'Nee, ik zit op het gymnasium, in het laatste jaar,' zei Ayşe.

'Het gymnasium zelfs, toe maar. Wat goed van je. En volgend jaar naar de universiteit, neem ik aan? Wat ga je dan studeren?' Pieter probeerde haar het gevoel te geven dat ze welkom was.

'Mijn vader wil dat ik arts word, dus medicijnen, denk ik. Maar eerst moet ik mijn eindexamen halen,' zei ze glimlachend.

Ze zag er ouder uit dan een schoolmeisje, maar dat kwam misschien doordat ze een buitenlandse achtergrond had. Turks, of Marokkaans; Pieter kon Turken en Marokkanen nauwelijks van elkaar onderscheiden.

Ramona nam nooit vriendinnen mee naar huis, Pieter betwijfelde of ze überhaupt vrienden had. Daarom was hij nu blij dat ze met een slim meisje als Ayşe bevriend was.

Ramona vertelde dat de ouders van Ayşe onverwachts voor een familieaangelegenheid naar Turkije moesten gaan, daarom had ze

Ayşe gevraagd om vannacht bij haar te logeren.

'Natuurlijk,' zei Pieter.

Pieter wenste de meisjes een goede nacht en trok zich terug op zijn eigen slaapkamer. Die Ayşe kon best een goede invloed op Ramona hebben, dacht hij. Het zou kunnen dat Ramona haar opzettelijk mee naar huis had genomen, om aan Pieter te laten zien dat ze van plan was om haar laatste schooljaar goed af te ronden.

Ayşe, dacht Pieter, mooie naam, mooi meisje, en hij viel vredig in slaap.